

Beresjiet- In den beginne

Vu. Het Goede Doel vzw., Doornstraat 11A 8970 Poperinge 2007/1

Genesis 1:1-6:8

1 De schepping

1.1 Tekst

In het **begin** schiep God de hemel en de aarde.

² De aarde was **woest en leeg**; duisternis lag over de diepte, en de geest van God zweefde over de wateren.

³ Toen zei God: 'Er moet licht zijn!' En er was licht.

⁴ En God zag dat het licht goed was. God scheidde het licht van de duisternis;

⁵ het licht noemde God dag, en de duisternis noemde Hij nacht. Het werd avond en het werd ochtend; dat was de eerste dag.

⁶ En God zei: 'Er moet een uitspansel zijn tussen de wateren, een afscheiding tussen het ene water en het andere.'

⁷ En God maakte het uitspansel; Hij scheidde het water onder het uitspansel van het water erboven. Zo gebeurde het.

⁸ Het uitspansel noemde God hemel. Het werd avond en het werd ochtend; dat was de tweede dag.

..

1.2 Kommentaar

Het boek Genesis vangt aan met twee scheppingsverhalen. Dit zijn **geen natuurwetenschappelijke**, maar wel theologische teksten, die spreken over de relatie tussen God en de schepping. De gestyleerde hymne op de 'goedheid' van de schepping (1,1-2,4a) behoort tot de 'priesterlijke' traditie (in tegenstelling tot het scheppingsverhaal van 2,4b-25). God **schept** het hele universum ('hemel en aarde'). Hierbij ligt de nadruk op de scheppende kracht van Gods woord (God sprak: er moet ... zijn, het is er, zo gebeurt het). De schepping wordt beschreven in een schema van zeven dagen. Het getal zeven wijst op **volkomenheid**.

Eerst schiep God drie **kosmische ruimten** (licht en duisternis; het uitspansel met de lucht eronder; zeeën en vasteland). Daarna **'tooit'** Hij die drie werelddruimten met passende bewoners (de

hemellichamen; vogels en vissen; dieren en mensen). Ten slotte **'rust'** God op de zevende, heilige dag, de sabbat. Hiermee beschrijft de tekst heel het heelal zoals dat toen bekend was, als **goed en door God tot leven geroepen**. Kroonstuk op de schepping is de **SABBAT**.

woest en leeg: zie verder.

uitspansel: Een soort (geplette) koepel die God tussen de watermassa inschuift, zodat het water boven de koepel in de hoogte blijft hangen. Door de 'openingen' van de koepel valt de regen, b.v. de zondvloed, neer.

water onder het uitspansel: Volgens het toenmalige wereldbeeld lag onder de aardbodem een laag water. Via openingen in de bodem kon dat water naar boven komen en vormde zo bronnen en rivieren.

¹ 3 = God, 4 = vier windstreken, aarde. Er bestaan meerdere volkomenheden. 3x4 = 12, enz. 7+8= 8 (Messias?)

1.3 Bedenking

Genesis² beschrijft de schepping van de wereld. Wij lezen wat er op elk van de zes dagen geschapen werd, en wij lezen over de zevende dag die door God gezegend werd als een dag van rust. Daarna lezen wij het verhaal van Adam en Eva³) in de tuin van Eden en hoe zij, in verleiding gebracht door de slang, Gods instructies in de wind slaan en daarom uit het paradijs verbannen worden. Adam en Eva krijgen twee zonen, Kaïn en Abel⁴, en wanneer Abels offer aan God aanvaard wordt maar dat van Kaïn niet, doodt hij zijn broer. De sidra eindigt met een overzicht van de 10 generaties van Adam tot Noach.

Beresjiet = het begin. Het thema ligt voor het grijpen: het begin is dé plek om te beginnen.

"Ik kan mij eenvoudig niet voorstellen dat iemand niet gefascineerd en ontroerd raakt door het scheppingsverhaal waarmee het boek Beresjiet begint. Er gaat een overweldigende kracht van uit terwijl het in zijn eenvoud zoveel ontzag oproept, en toch is de tekst ingewikkeld en gecompliceerd. Wij kunnen ons er eigenlijk geen voorstelling van maken hoe immens deze taak was, het scheppen van de wereld, en daarom vinden velen in onze moderne tijd het eenvoudiger om het scheppingsconcept als zodanig maar te verwerpen."

1.4 Tohou wabohou

Uitdagend en interessant aan het scheppingsverhaal is die immense leegte die er was aan het begin en vóór het begin van de Schepping. In Beresjiet 1:2 wordt ons verteld dat vóóordat God het licht schiep de wereld "*tohoe wawohoe*" was. Tot de meest gangbare vertalingen (er zijn er nog veel meer) van deze woorden behoren: "niet gevormd en verlaten", "chaos en leegte", "vormloos en ongeordend", "chaotisch en anarchistisch". Hoewel deze vertalingen verschillende betekenissen weergeven, geven zij allemaal uitdrukking aan het overweldigende gevoel van niet-zijn, een nogal verdrietig stemmend en zelfs angstaanjagend beeld.

Kabbalisten suggereren dat "*tohoe wawohoe*" ons niet neerslachtig hoeft te maken als wij op een andere manier naar de tekst kijken: **niet-zijn is in potentie alles zijn of worden**. Op een vergelijkbare wijze pikte Rav Moshe Feinstein⁵ het commentaar op van Rasji⁶, namelijk dat *tohoe* geïnterpreteerd kan worden als een grammaticale vorm van *tama* dat betekent: verwonderen, verbaasd zijn, verrast zijn. Op deze manier verklaard, betekent het dat wij ontzag moeten hebben voor dit enorme nog niet aangeboorde potentieel dat aanwezig is in het universum. Het is niet een totale afwezigheid van zaken (materie, ideeën), het is niet een radicale verlatenheid die ontzag, verwondering en ongeloof bij ons oproept, maar het enorme contrast met het potentieel dat God door Zijn scheppingsdaad gecreëerd heeft.

Wij kunnen hieruit een belangrijke les leren, een boodschap aan de gehele mensheid: aangezien wij naar Gods beeld geschapen zijn, hebben ook wij de verantwoordelijkheid om oog te hebben voor plaatsen waar chaos heerst, "gebrek aan sociale cohesie", of leegte in ons persoonlijke leven dan wel in de wereld om ons heen, en om daar als het ware **creatieve** oplossingen voor te vinden. God scheidt meer dan de dingen, Hij scheidt ook de mogelijkheid om te zijn en te creëren, een daad die bewondering en ontzag inboezemt omdat radicale leegte veranderde in primordiale materie, die klaar ligt om gevormd en tot in het oneindige "hervormd" te worden, door God én door de mens.

Wij zouden dit concept serieus op ons in moeten laten werken: "niet-zijn, maar in potentie alles zijn of worden." Wij zijn partners in Gods schepping en het is onze taak om te onderzoeken hoe wij onze vaardigheden, talenten, kennis, begrip, vakmanschap optimaal kunnen inzetten teneinde onze eigen potenties tot vervulling te brengen. Als wij deze uitdaging laten liggen dan breken wij met de Schepping en voegen alleen nog meer leegte toe aan de wereld. Misschien is dit wel de reden dat de zin *wajaar Elohim ki tov*, "en God zag dat het goed was", waarmee iedere scheppingsdag eindigt, wordt weggelaten aan het einde van de zesde dag toen de mens geschapen werd. Misschien is dat wat ons bijzonder maakt ten opzichte van de rest van de Schepping, dat wij over de mogelijkheid beschikken om de definiëren wie wij zijn en welke rol wij in deze wereld willen spelen. Wij beschikken allemaal over mogelijkheden om op de een of andere wijze te participeren in het partnerschapproject dat de Schepping van de wereld is, om deze te helpen scheppen en

² Beresjiet (Hebreeuws) = Genesis.

³ Chava = Eva (Hebreeuws).

⁴ Hevel = Abel in de schriftelijke omzetting van het Hebreeuws.

⁵ een toonaangevende 20^e eeuwse orthodoxe rabbijn uit New York

⁶ een 11de eeuwse Toracommentator.

herscheppen. Het is aan ons om daarbij het beste van onszelf te geven, en onze gaven optimaal te benutten, opdat God zal zien dat het goed is.

1.5 Licht

In deze pluralistische maatschappij is het enige licht, het WOORD. De start om dit WOORD te contacteren is de de bijbel van 'in den beginne'.

1.6 De schepping van het volk van God

De zondeval en het kwaad, de duisternis is integraal deel van ons bestaan. Extreme vormen van kwaad bevragen ons. Hoe is het mogelijk. Kaïn en Abel tonen ons waar het kwaad zit.

Gilgamesj epos op kleitablet.

1.7 Tekstkritiek

Genesis vermeldt geen schrijver. Het judaïsme heeft de vijf eerste boeken, de Tora, toegeschreven aan Mozes.

Critici wijzen op de anachronismen, het onderscheid in het gebruik van de Godsnaam, stijl en woorden, dubbels en variaties, tegenstellingen

1.7.1 Anachronismen

Abraham's geboorteplaats noemt "Ur van de Chaldeeën"⁷ terwijl de volkeren met die naam nooit zover doordrongen voor het eind van de tweede eeuw.. ze kwamen er pas lang na de aartsvaders.

Genesis 13:7 melden "Canaanieten en Perizzieten". Eveneens een niet accurate vermelding⁸. Het verhaal van Dan is niet verzoenen met latere gegevens⁹. De Filistijnen komen historisch slechts in de 12de eeuw voor Christus aan de kust¹⁰. Bepaalde uitdrukkingen vooronderstellen een gevorderd staatsbestel. Het is moeilijk te plaatsen in de aartsvaderlijke tijd¹¹. De lijst van de koningen van Edom vormt eveneens een historisch probleempje¹².

1.7.2 Dubbels

De schepping van het mensenpaar wordt in 1:26–28 en in 2:7, 18, 19, 22 vernoemd (volgorde man, dieren, vogels, vrouw). Het verhaal van de grote vloed hebben we doorgaans in het geheugen met de redding van een koppel van iedere dierensoort¹³ terwijl een andere passage spreekt over 7 paren reine dieren en vogels en

⁷ Gen. 11:28, 31; 15:7.

⁸ I Kon. 9:16, 20; cf. Josua 16:10; Re. 1:27–33; II Sam. 24:7.

⁹ Gen. 14:14.

¹⁰ Gen. 21:32, 34; 26:1, 8, 14, 15, 18; cf. 10:14.

¹¹ Gen. 34:7 "een misdaad tegen Israël". "Toen Jakobs zonen van het veld terugkwamen en van de zaak hoorden, voelden zij zich beledigd en waren woedend, want door gemeenschap te hebben met Jakobs dochter had Sichem een schanddaad in Israël begaan, iets ongehoords."

¹² Gen. 36:31–39. Het gaat hier om 150 jaar geschiedenis. De naam komt in Transjordanië voor de 13de eeuw voor Christus niet voor. Ze zijn er slechts vanaf ca. het midden van de 11de eeuw.

¹³ Gen. 6:19–20.

slechts 1 paar onreine¹⁴. Ook de dagen van de vloed zijn verward genoteerd¹⁵. Sara wordt tweemaal geschaakt, eens door Pharao¹⁶ eens door Abimelech¹⁷. Ook Rebecca wordt geschaakt¹⁸ .. In de drie gevallen wordt dhetzelfde afleidingsmanoeuvre geschetst. De partner zegt dat het om zijn zuster gaat. Hagar verlaat tweemaal haar meesteres om naar de woestijn te vluchten¹⁹. Telkens hetzelfde scenario een bron, een engel en de goddelijke toezegging van zegeningen voor Ismaël. Tweemaal wordt Beer-Sheba in de dagen van Abimelech uitgelegd, eens i.v.m. Abraham²⁰ en een andere keer i.v.m. Izaak²¹. Het verhaal van de dreigende dood van Izaak 's klopt niet onmiddellijk met feit dat hij 20 jaar later²² nog leeft. De namen van de vrouwen van Esau in Gen. 26:34 en Gen. 28:9 corresponderen niet met Gen. 36:2-3. Er is dubbele etiologische uitleg voor de namenvan Bethel²³ en Israel²⁴. Rachel's dood²⁵ klopt niet met Jacob's reactie op Jozef's droom 17 jaar later²⁶, en de geboorte van Benjamin bij Bethlehem²⁷ is een probleem i.v.m. de lijst van geboorte van Jacob's zonen geboren in Paddan-Aram²⁸ Er zijn twee tradities omtrent de handelaars die Jozef kochten: Midianieten²⁹ en Ishmaelieten³⁰. We nemen de opsomming over uit de Joodse encyclopedie. Naargelang de critici worden aan heel wat van die verschillen verschillend einterpretaies gegeven. Bepaalde zaken kunnen wel in- of aangepast worden.

1.7.3 De naam van God

יהוה

Genesis gebruikt de naam van JHWH 150 x, hetzij direct³¹, hetzij indirect, of verhalenderwijs³². De aartsvaders bouwden altaren voor JHWH³³ en ze riepen Hem bij naam³⁴. Dit begon in de dagen van. Het is echter ook duidelijk dat een andere traditie het begin van het gebruik van die naam plaatst bij Mozes Exodus 3:14 en Exodus 6:2-3. Inderdaad de naam wordt lang niet gebruikt. Dan vindt men de naam: 'Elohim'. Zo komt men tot de 'Jahwistische traditie' traditie en de 'Elohim traditie'. Verdere exegetische kritiek vond nog een "Priester-codex"³⁵ en een 'Deuteronomistische traditie' wordt meegerekend voor het geheel van de 5 boeken van Mozes.

1.7.4 Het oude materiaal

De aartsvaders hebben een tamelijk historische basis. Mesopotamië is in zijn geschiedenis aardig bestudeerd. De verwijzingen in de bijbel relatief goed te traceren.

Ur is de site van herkomst³⁶ en ze trokken naar Haran³⁷. Abraham's knecht trok ernaartoe om een vrouw voor Izaak³⁸, and Jacob vluchtte naar Haran voor de wraak van Ezau³⁹. Ook de voorouders wijzen naar die streek

¹⁴ Gen. 7:2-3 "Neem van alle reine dieren zeven paar mee, telkens een mannetje en een wijfje; maar van de onreine dieren één paar, telkens een mannetje en een wijfje; 3 ook van de vogels in de lucht zeven paar, telkens een mannetje en een wijfje. Zo zult u hun soort instandhouden op de hele aarde."

¹⁵ Gen. 7:4, 12, 17; 8:6-11 - 7:11; 7:24-28:1; 8:3-4. Van 40+14 tot 150 dagen. Het duurt dan nog 1 jaar en 10 dagen voor Noach buiten kan Gen. 7: 11; 8:13-14.

¹⁶ Gen. 12:11-20.

¹⁷ Gen. 20:1-18.

¹⁸ Gen. 26:6-11.

¹⁹ Gen. 16:6-14; 21:9-19.

²⁰ Gen. 21:22-32.

²¹ Gen. 26:26-33.

²² Gen. 27:1-2 - Gen. 35:28.

²³ Gen. 28:17-19; Gen. 35:14-15.

²⁴ Gen. 32:29; Gen. 35:10.

²⁵ Gen. 35:19.

²⁶ Gen. 37:10.

²⁷ Gen. 35:16-17.

²⁸ Gen. 35:23-26.

²⁹ Gen. 37:28a, 36.

³⁰ Gen. 37:27, 28b; 39:1.

³¹ Gen. 4:1; Gen. 14:22; Gen. 15:2, 7, 8 ongeveer 30x.

³² Zeker 100x.

³³ Gen. 12:7, 8; Gen. 13:18, cf. Gen. 8:20.

³⁴ Gen. 12:8; Gen. 13:4; Gen. 21:33; Gen. 26:25; cf. Gen. 4:3; Gen. 25:21, 22.

³⁵ Graf-Wellhausen hypothese, waarin oorspronkelijk deze drie tradities al ter sprake kwamen.s

³⁶ Gen. 11:28; Gen. 15:7; cf. Josua 24:2-3.

³⁷ Gen. 11:31.

³⁸ Gen. 24:4ff.

³⁹ Gen.28:2, 10.

Terah, Abraham's vader, Nahor, grootvader en zijn broers, of Serug, Terah's grootvader en Peleg, de grootvader van Serug⁴⁰. Ook de vele gelijkenissen met Mesopotamse verhalen wijzen in die richting.

Ook de verwijzingen naar culturele en religieuze gegevens die niet kloppen met de latere godsdienstige ontwikkeling in Israël en de duidelijke afwezigheid van pogingen om de gegevens te doen kloppen wijzen op authentieke bronnen.

De exegese wijst op de sporen van matriarchale godsdienstigheid wat voor de latere periode niet zo meer is. De partiarchen kwamen met de omringende volkeren overeen⁴¹. Jacob's zoon Juda en Simeon met de Canaanieten. De Arameëen waren bloedbroeders.

1.8 De God van de Schepping

1.8.1 De Ene GOD

Het heidens pantheon van toen is diametraal tegenover het godsbeeld van de Israëlieten. De goden van de omringende wereld waren legio, wispelturig en onberekenbaar. JHWH is trouw en één. Hij staat absoluut tegenover de natuur. Zijn woord is 'wil'⁴².

1.8.2 De mens

De mens als beeld van God⁴³. Hij krijgt als enige de adem van God⁴⁴. Van de mens geeft de schrijver de stof aan waaruit hij is gemaakt. Dat is de begrenzing van de mens.

1.8.3 Het kwaad

Zevenvoudig wordt het goed zijn van de schepping benadrukt⁴⁵. Het kwaad is moreel, het ontstaat uit de rebellerende vrije wil van de daad die de mens pleegt.

1.8.4 De morele wet

Geleidelijk aan wordt een morele code duidelijk. Kaïn's broedermoord, de zondvloed en Sodoma en Gomorra⁴⁶ proberen duidelijk de Goddelijke appreciatie en depreciatie te onderlijnen. Gods regenboog stemt hoopvol. Zoals ook al van de eerste hoofdstukken duidelijk is dat er Redding komt.

1.8.5 De eenheid van het mensdom

De volkeren hebben allen hun oorsprong in Noach. In die insteek zit ook de eenduidige heerschappij van de Schepper. Allen zijn we gehouden aan de noachietische wetten⁴⁷.

Door het geloof in God komt het leven binnen het verbond op een hoger plan te staan. Men leeft dan vanuit 'de vreze des Heren'. Hoewel het Noachitische verbond geen gebod tot geloven kent, wordt dit wel als ideaal beschouwd. De mens uit de volkeren, die vanuit het geloof in God zich aan de Noachitische geboden houdt, behoort dan ook volgens de joodse traditie tot de 'rechtvaardigen uit de volkeren', voor wie een plaats in de toekomstige wereld (het hiernamaals) bereid is.

⁴⁰ Gen. 11:24-32, Gen. 11:22-25, Gen. 11:26-27, 29, Gen. 11:20-23, 10:25; Gen. 11:16-19.

⁴¹ Gen. 14:13; 21:22-32; 26:28-31; Gen. 38:2; 46:10; Gen. 22:21; 24:24, 38; 25:20.

⁴² Gen. 1:3, 6, 9, 11, 14, 20, 24.

⁴³ Gen. 1:26, 27.

⁴⁴ Gen. 2:7.

⁴⁵ Gen. 1:4, 10, 12, 18, 21, 25, 31.

⁴⁶ Gen 4:3-16; Gen. 6:9-8:22; Gen. 18-19.

⁴⁷ Tot de Noachitische geboden worden de volgende voorschriften gerekend: *geboden* wordt: (1) de instelling van een rechtsstelsel; *verboden* wordt: (2) afgoderij, (3) godslastering. (4) incest, (5) moord, (6) roof, (7) het eten van vlees van een levend dier.

1.8.6 Goddelijke uitverkiezing van Israël

Via Noach - Sem - Abraham – Isaak – Jacob komen we erachter dat JHWH het met Israël begon: het eerste Verbond.

1.8.7 Verbond en belofte

God verbrand zijn vingers aan de mens. Met Noach⁴⁸ verschijnt de regenboog. Met Abraham komt het vaak herhaald perspectief⁴⁹. Izaak en Jacob⁵⁰ volgen. De ceremonie van Gen. 15 is duidelijk. Het verdrag werd gesneden. De besnijdenis wordt teken⁵¹.

1.8.8 God en de geschiedenis

God schiep de mens. De mens maakt geschiedenis.

2 De dienaar

Jesaja 42:5-22; 61:10; 62:5

2.1 Tekst 1-9: dienst.

¹ Ziehier mijn dienstknecht, die Ik ondersteun;
mijn uitverkorene, die Ik met genoeg gadesla.

Ik heb mijn geest op hem gelegd,
en *hij maakt het recht bekend aan de volken.*

² Hij roept niet en schreeuwt niet,
hij laat zijn stem niet horen op straat.

³ Het geknakte riet zal hij niet breken
en de kwijnende vlaspit blaast hij niet uit.
Werkelijk, hij zal recht brengen.

⁴ Hij zal niet zwak worden en niet worden geknakt,
maar hij vestigt het recht op de aarde
en de eilanden zullen naar zijn boodschap uitkijken.

⁵ Zo spreekt de HEER God,
die de hemel geschapen en uitgespannen heeft
en de aarde heeft gespreid met alles wat zij voortbrengt,
die adem geeft aan de mensen die er wonen
en levensgeest aan iedereen die er zijn weg gaat.

⁶ Ik, de HEER, heb u geroepen om heil te brengen,
Ik neem u bij de hand,

Ik vorm u, en bestem u
tot een verbond met het volk, tot een licht voor de naties;

⁷ om blinde ogen te ontsluiten,
om gevangenen uit de kerker te bevrijden,
degenen die in de duisternis van de gevangenis wonen.

⁸ Ik ben de HEER, dat is mijn naam,
mijn glorie deel Ik met geen ander,
Ik geef mijn roem niet aan godenbeelden.

⁹ Wat vroeger gezegd is kwam uit

⁴⁸ Gen. 6:18; Gen. 9:8-17; cf. Gen. 1:28-29

⁴⁹ Gen. 12:2-3; Gen. 13:14-17; Gen. 15:4-5, Gen. 18-21; Gen. 17:2, 4-8; Gen. 22:17-18.

⁵⁰ Gen. 26:3-4, Gen. 28:13-14; Gen. 35:10-12; cf. Gen. 46:2-4; Gen. 48:3-4.

⁵¹ Gen. 17:9-14.

en Ik kondig u nieuwe dingen aan,
Ik laat ze u horen nog voordat ze ontkiemen.

2.2 Kommentaar zending

Het eerste van de zgn. liederen van de dienaar van de HEER De profeet die door God met zijn zending wordt belast. De roeping van iedereen:

Gerechtigheid is een gezindheid waardoor een gemeenschap wordt opgebouwd die goed geordend en gelukkig is. Gods gerechtigheid hangt samen met het verbond waardoor Hij God van Israël is. In zijn trouw aan Israël brengt Hij, allereerst ten bate van zijn volk, een door Hem gewilde heilzame wereldorde tot stand. Het woord 'gerechtigheid' betekent 'voorspoed, heil', 'redding', ... 'vrede'. Al naar de samenhang zal het woord dan ook vaak met 'zege, heil'.

2.3 Het nieuwe lied

¹⁰ Zing een nieuw lied, ter ere van de HEER,
zijn lof moet weerklinken vanuit de verste hoeken van de aarde; laat de zee ruisen, met alles wat er leeft,
de eilanden en hun bewoners.

¹¹ Laat de woestijn met haar steden luid roepen
en de dorpen waar Kedar woont;
laat de burgers van Sela juichen,
luidkeels, vanaf de toppen van de bergen.

¹² Laten zij de heerlijkheid van de HEER bezingen,
en zijn roem op de eilanden verkondigen.

¹³ De HEER rukt uit als een held,
als een krijgsman, laaiend van strijdlust,
uitbundig laat Hij zijn strijdkreet weerklinken,
krijgshaftig gaat Hij zijn vijand te lijf.

2.4 Kommentaar het NIEUWE lied

Kedar: Stam uit de Syro-Arabische woestijn, die evenals Duma en Tema van Ismaël afstamt volgens Gen 25,13-15.

Sela: 'Rots', dit kan de oude naam zijn van het welbekende Petra. Bergen en eilanden, rots en woestijn...ze loven de Heer.

De Heer gaat zijn vijand te lijf.

Zijn we er genoeg bewust van dat de Heer, de dienaar, in de optie 'gerechtigheid', de dodende krachten wil vernietigen. Het gaat hem niet over oorlog ten allen prijs.

2.5 De HEER grijpt in

¹⁴ Lang heb Ik gezwegen,
mij stilgehouden en me beheerst:
nu kerm Ik als een vrouw die baren gaat,
hijgend en snuivend.

¹⁵ Ik zal bergen en heuvels teisteren
en al hun gewas laten verdorren;
van rivieren maak Ik eilanden
en waterplassen leg Ik droog.

¹⁶ Ik leid blinden langs wegen die zij niet kennen,
langs onbekende paden leid Ik hen.
Voor hen uit verander Ik het duister in licht,

en maak Ik ruwe plekken vlak.
 Dit alles doe Ik en Ik laat hen niet in de steek.
¹⁷ Zij deinzen terug, blozend van schaamte,
 die lieden die op afgodsbeelden vertrouwen
 en tegen gietstukken zeggen:
 'Jullie zijn onze goden.'

Chagall

2.6 Kommentaar Gods ingrijpen

blinden ... duister: Blindheid en duisternis zijn symbolische aanduidingen van de ballingschap (vgl. v. 7). Gods straf is de blindheid waar wij in verzeild geraken, waar tenslotte zelf zijn ingesukkeld... Door Zijn WOORD schiep God het licht. Als we die lamp voor onze voeten niet meedoen dan.... verkeren we in de duisternis. In het Tweede verbond hoort er olie in de lamp, 'volharding' is nodig.

2.7 Israël gestraft

¹⁸ Luister, jullie doven; jullie blinden, kijk toe en zie.
¹⁹ Wie is zo blind als mijn dienstknecht en zo doof als de bode die door Mij gezonden is? Wie is zo blind als de aan God gewijde, zo blind als de dienstknecht van de HEER?
²⁰ U hebt veel gezien, maar u hebt het niet onthouden, uw oren waren wijd open, maar u hebt niets gehoord.
²¹ De boodschap van de HEER is groots en heerlijk, omdat Hij wilde redden,
²² maar zijn volk is beroofd en uitgeschud, iedereen zit gevangen in holen en opgeborgen in kerkers. Er werd geplunderd en niemand redt,

2.8 Kommentaar op Israël gestraft

De dienstknecht is in het eerste verbond: Israël. Israël keert JHWH de rug toe. Israël straft zichzelf. Maar de 'lijdende dienaar' zal uiteindelijk redden.

Jes 61:10

¹⁰ Ik verheug mij uitbundig vanwege de HEER, ik jubel en juich om mijn God, want Hij heeft mij bekleed met gewaden van redding, mij gehuld in een mantel van heil, zoals de bruidegom een kroon opzet en de bruid zich met haar juwelen siert.

Jes 62:5

⁵ Zoals een jongeman een meisje huwt, zo zal Hij, die u opbouwt, u huwen. En zoals de bruidegom blij is met zijn bruid, zo zal uw God blij zijn met u.

3 Exodus

3.1 Exodus⁵² 31:17

"...op de zevende dag beëindigde Hij Zijn werk en rustte."

Exodus 31¹⁷ Het is voor altijd een teken tussen Mij en hen; want in zes dagen maakte de HEER de hemel en de aarde, maar op de zevende dag rustte Hij om op adem te komen.'

3.2 Kommentaar op SABBAT

"De Sjabbat is niet alleen een tijd om te rusten, te relaxen. We zouden niet alleen ons werk van binnen moeten bepeinen, maar eveneens ons werk van buiten."

Het werkwoord, **TYQ**; *sjavat* = "ophouden, staken, rusten

".

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ
כִּי בּוֹ שָׁבַת

3.2.1 Gezegende sabbat

God rustte van al wat hij gedaan had en zegende die dag.

De speciale aandacht voor die zevende dag werd vastgelegd in de periode van de manna regen. De Israëlieten kregen de zesdag dubbel⁵³. God zegende die dag. **Hij gaf brood op tafel...** Hier past Jezus woord. "Kijk naar de vogels in de lucht, ze zaaien noch ze maaïen..."

3.2.2 Sabbat = Bevrijding

Exodus 23:12 en 34:21 duidt nog scherper aan waar het op aankomt. De zevende dag is er om de slaven en de dieren te laten rusten, de dagloner ook iets te gunnen. JHWH heeft ook de Israëlieten bevrijd. Deuteronomium verbindt de Sabbat met 'bevrijding' als navolging van JHWH⁵⁴. God is niet alleen **Schepper** Hij is ook **Bevrijder**.

3.2.3 Sabbat als cultus

Mozes was de eerste om de cultus in te voeren. Zoals we hierboven aangaven Mozes verwees naar de bevrijding uit Egypte en concludeerde dat de Israëlieten ook 'lotgenoten' moesten kunnen zijn van de 'vreemdelingen'.

Het zevendagen schema kenden de Egyptenaren niet. Ze verdeelden de maand in tien-dagen perioden⁵⁵. Het zou kunnen dat de zeven dagen week, van de zeven planeten afgeleid in de laatste eeuwen v. Chr. door de Syriërs bij de Romeinen kwam. Het gebruik zou reeds vroeg bij de Babyloniërs en Assyriërs in gebruik zijn geweest⁵⁶. In deze volgorde was de Saturnusdag werkelijk de 7de dag, zodat bovenbedoelde Romeinse

⁵² Sjmot (Hebreeuws).

⁵³ Ex. 16:22.

⁵⁴ Deut. 5:14-15.

⁵⁵ Er bestaan ook theorieën die de zaterdag met Saturnus verbinden (cultus van Kronus-Saturnus - F. Baur)).

⁵⁶ Wel leren de Assyr. inschriften dat de volgorde niet vaststond; zelfs komen drie verschillende volgorden voor, maar toch bestond er naast de twee, waarin Adar d.i. Saturnus de 3de of 5de plaats innam, ook een latere die in Rome geraakte, naar de Germanen was overgegaan is en tot onze tijd bij alle beschaafde volkeren in zwang is gebleven, n.l.

schrijvers recht hadden, hem met de Joodsen S. te vergelijken, hetgeen ook de Rabbijnen erkenden door aan de planeet Saturnus de naam schabbethaj te geven⁵⁷.

In het eerste verbond echter werden de dagen met cijfers aangeduid. In Kanaän kenden ze alleen de instelling van de week van zeven dagen uit Babylonië. De 7de dag heeft dus niets te maken met Saturnus.

G. Smith een zou een Assyrisch kalender gevonden hebben, waarin iedere maand in vier weken verdeeld is en de zevende dag de rustdag is en volgens Friedr. Delitsch zullen de Assyriërs deze 7de dag ook Sabbat genoemd hebben, daar op een lijst van synoniemen de uitdrukking um nu-uh lib-bi d.i. 'dag der rust des harten' door 'sa-bat-tuv' verklaard wordt. Is dit werkelijk zo, dan bestond het onderscheid tussen den Assyrischen en den Israëlitischen Sabbat uitwendig alleen hierin, dat de Assyrische op den laatsten dag van elk vierde gedeelte der maand viel, terwijl de Israëlitische Sabbat alleen afhing van een regeling der week, die van de indeling der maand, dus van den loop der natuur onafhankelijk was.

De verdere studie van dit gegeven wijst er ook op dat die 7de dag een ruistdag, geen werkdag was, omdat die dag 'vervloekt' was, volgens astrologische opvatting een 'dag des onheils' was, waarop geen offer aan de godheid welgevallig was, zoals de Romeinse schrijvers de Saturnusdag voor een "dies ater" (ongeluksdag) houden.

De Sabbat was verbonden met de heiligheid. Israël was JHWH's eigendom, het mocht dus niet "al de dagen voor zijn eigen houden", maar moest één dag **de Heer toewijden**. Daar de Israëlieten den dag rekenden van de ene avond tot de andere⁵⁸ begon de rustdag op Vrijdagavond met den ondergang van de zon. De Sabbat was het teken dat Israël aan Jehova toebehoorde en dus, evenals de besnijdenis, verbondsteken⁵⁹ Vandaar dan ook de strenge straf, die op de ontheiliging van den S. gesteld was. Op de sabbat moest het dagelijkse Brandoffer van de gemeente met een bijzonder Sabbatoffer vermeerderd worden, bestaande uit tweejarige lammeren benevens de daarbij behorende Spijs- en Drankoffers⁶⁰. Op de sabbat werden de toonbroden vernieuwd⁶¹, volgens de overlevering 's avonds, tegelijk met de aanvang van de sabbat. Op dat moment kwam de gemeente samen⁶², zeker aan het nationale heiligdom. De S. wat intussen niet slechts een heilige, maar ook een gezegende dag, waarop de genade Gods aan het volk ten deel viel (zie boven 'brood'). De zegen bestond vooreerst in de lichamelijke rust, welke vooral de dienstboden en het vee ten goede kwam⁶³, en zeker ook in het zalige genot van de omgang met God en de geestelijke verheffing daaraan verbonden. Die dag was voor de vrome Israëliet een dag van "verlustiging"⁶⁴. Als de Sabbatviering niets dan een gewoonte, een uitwendige, zinledige daad werd⁶⁵ kwamen de profeten met waarschuwingen⁶⁶.

Allah, de verheven, de Schepper.

The image shows two lines of Arabic calligraphy. The top line is 'الْحَبْلُ الْمَعِينُ' (Al-Hablu l-Ma'inu), which translates to 'The Helpful Rope'. The bottom line is 'بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ' (Bismillah), the opening of the Basmala prayer.

Samas (zon), Sin (maan), Nergal (Mars), Nebo (Merkurius), Merodach (Jupiter), Istar (Venus), Adar (Saturnus).

⁵⁷ Ook als Levieten-naam in Ezra 10: 15 Neh. 8: 8, 11, 16

⁵⁸ Lev. 23:32.

⁵⁹ Ex. 31:13, 17.

⁶⁰ Num. 28:9 v. 2 Kron. 8:13; 31:3. Neh. 10:33.

⁶¹ Lev. 24:8. 1 Kron. 9:32.

⁶² Lev. 23:2.

⁶³ Ex. 23:12. Deut. 5:4 v.

⁶⁴ Jes. 58:13. Vgl. 1 Makk. 1:41.

⁶⁵ Jes. 1:13.

⁶⁶ Jer. 17:21 vv. Ez. 20:16. 22:8.